

מרגליות מפרשת השבוע

בהר תשפ"ב

להארות והערות zeevizen@gmail.com

- מדוע נסמכו הפסוקים של וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹאכַל לְפָסוּק וְאֶכְלֶתֶם לְשִׁבְעָה וְיִשְׁבַּתֶּם לְבָטַח עָלֵיָהּ, אחר שכבר פסק מענין השמיטה?
- מתי ישאלו מה נאכל, הרי קודם השנה השישית יש לו, ובשנה השביעית כבר רואה את הברכה?
- מה פירוש הפסוק וּבָטַח וְיִשְׁבַּתֶּם לְבָטַח עָלֵיָהּ?
- איזו עצה עלול האדם לעשות כדי להיות בטוח שיהיה לו אוכל בשנת השמיטה, ומדוע יחשוב שהוא לשם שמים?
- מה המטרה העיקרית של מצות שנת השמיטה?
- מהו השואל וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹאכַל, אדם שמאמין בתורה ובמצוותיה, או מי שאינו מאמין?
- וְאֶכְלֶתֶם לְשִׁבְעָה וְיִשְׁבַּתֶּם לְבָטַח עָלֵיָהּ, האם זו הבטחה או פירוש אחר?

וְנִתְּנָה הָאָרֶץ פְּרִיָּהּ וְאֶכְלֶתֶם לְשִׁבְעָה וְיִשְׁבַּתֶּם לְבָטַח עָלֵיָהּ.

וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹאכַל בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסַף אֶת תְּבוּאֲתֵינוּ.

וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בְּשָׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעִשְׂתֶּם אֶת הַתְּבוּאָה לְשִׁלֹּשׁ הַשָּׁנִים (כה, יט-כא).

וכנסיון הזה יהיה אצל מצות שמיטה. כי תיכף כאשר יכנסו ישראל לארץ ישראל ויזרעו הזריעה, ותצמח הצמיחה הראשונה, כשיבואו לאכול פריה, אז יתחיל להתעורר בלבם הנסיון של דאגת מחר, דין השמיטה העתיד לבוא לאחר שש שנים, שהתורה אסרה אז לזרוע, ויצטרך שבשנה הששית תצמח תבואה לשלש השנים, לששית, לשביעית ולשמינית, ובזה יהיה לבו של האדם נוקפו: איך יעשה, כי את הדין הוא מוכרח לקיים כהלכתו, ועל הצמיחה של שלש שנים אינו יכול להיות בטוח, ואם כן יהיה מפחד כל הימים, מה יאכל בשלש השנים? והפחד הזה יתחיל מהשנה הראשונה, שאז בידו לצבור בר משש שנים, וירצה להיות בטוח בשנה הראשונה גם על השנה השביעית, ויקח עצה לקמץ מכל חודש ומכל שנה, ויצמצם וידקדק שלא לאכול לשובע לחמו, אלא רק כדי לשבור רעבונו, כדי שישאר לו מזון מכל שנה, לכלכל עצמו בשלש השנים, למען שלא יסבול אז דוחק ולחץ של רעב גמור. ועוד יסבור כי טוב הוא עושה ושכונתו לשם שמים, כדי שלא להכניס עצמו בנסיון של רעב, המעביר את האדם על דעתו ועל דעת קונו, ואיזה טענה יוכל להיות עליו?

ונמצא שיש כאן מצודה גדולה של 'דאגת מחר', שתקלקל מסרת מציאות דין השמיטה לגמרי. כי עיקר תעודתו ללמד דעת את האדם, למען ידע כי לה' הארץ, ואף בעסקו בשדהו בששת השנים לא יאמר פְּחִי וְעֵצָם יָדִי, רק ידע כי לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכַח פִּי אִם בְּרוּחֵי אֱמֶר ה' (זכריה ד, ו), ואסרתו התורה אפילו סְפִיחַ קִצְיָרָה, כדי שיצא בקצה האחרון של היפוך השתדלותו, עד שאפילו מהשתדלות העבר אינו רשאי ליהנות, למען יזכור הארבעים שנה שאכלו ישראל מן במדבר, וירגיש אז, כי הישוב והמדבר שוים הם לעומת השגחתו יתברך. ולבסוף מלבד שלא יתלמד מדת הבטחון גם על 'היום', עוד יכשל ברשת גדולה של 'צרת מחר', ומתחילה ידאג

וצריכים אנו להבין סמיכות הפסוקים של וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹאכַל לְפָסוּק וְאֶכְלֶתֶם לְשִׁבְעָה וְיִשְׁבַּתֶּם לְבָטַח עָלֵיָהּ, אחר שכבר פסק מלדבר מענין השמיטה בפרשה הקודמת? ויותר נפלא על עיקר השאלה: אימתי ישאל, קודם השנה הששית הרי יש לו, ועדיין לא בא זמן קיום המצוה, ואינה דוחקת לו שאלת מה נאכל בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית? ואם כשיבוא זמן קיום מצות השמיטה בשנה השביעית, הרי אז כבר יראה בעיניו ברכה על שלש השנים, עד שלא יהיה לו שוב מה לשאול? ואיך כתבה התורה שאלה ותשובה כזו, בשעה שהתשובה תבוא קודם בזמן לשאלה, וכאשר תבוא מציאות התשובה לא יהיה לו שום פתחון פה, והוא פלאי.

אמנם אם נתבונן בענין נשכיל, כי יש כאן הערה נפלאה למבקש דרך שלימות התורה לעמוד עליו. שיתכן שאחר כל ההבטחות שהבטיחה התורה וְאֶכְלֶתֶם לְשִׁבְעָה עדיין אין האדם בטוח, וחוזר ושואל שוב השאלה הישנה וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹאכַל? וכיון שכן אומרת לו התורה: וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי, למען ישמע ויאזין יסוד הבטחון, ויבטח על גזירות הבורא, ולא יוסיף שאלה עוד.

אמנם עיקר השאלה של וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹאכַל, לאחר התבוננות נראה, כי ישאל אותה השאלה, לא בשנה הששית ואף לא בשנה השביעית על מכאן ולהבא, אלא דוקא בשנה הראשונה. כי הנה טבע האדם להיות צופה ומביט למרחוק, ודואג היום על כמה שנים. ואם עולה על מחשבתו שלאחר זמן יצטרך לאיזה דבר הכרחי, כבר הוא מפחד להיכנס אל המחר בידים ריקניות מפני טרדת נפשו שמא לא ישיג למחר די סיפוקו, ועל כן הוא מתחיל לקמץ מהיום בשביל המחר, ומצמצם גם מההכרח של 'היום' בשביל המחר, וזהו שנאמר (משלי יג, כה) וּבָטַח וְיִשְׁבַּתֶּם לְבָטַח עָלֵיָהּ, כי מפני דאגת מחר אינו יכול לאכול היום לשובע, וגם המחר כשיבוא נעשה 'היום', ולכן תמיד יחסר לו.

דאגת מחר מפני קיום המצוה, ואחר כך ידאג גם מפני דבר הרשות, ונמצא בטלה הרגשת ההשגחה הפרטית.

כי השאלה אינו שואל דוקא האיש שאינו מאמין בתורה ואינו רוצה במצוותיה, אלא אדרבה, אדם אשר מוסר נפשו לתורה, והראיה שיכול לסבול ולקמץ הרבה שנים, למען יהיה ביכלתו לקיים מצות השמיטה, ואם יחסר לו שלימות מדת הבטחון, יפול במצודת הקמצנות ודאגת מחר על חשבון המצוה, בשעה שעיקר מטרת המצוה ללמדו מדת הבטחון, ולהגדיל אמונתו ובטחונו בעזר ה' יתעלה, ונמצא הוא סותר ומהפך כוונת המצוה, כמו שאמרו חז"ל (סוטה מח:): כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר, אינו אלא מקטני אמנה, ואיך יתכן שיקיים דין השמיטה בפועל ויחסר לו קיום מציאות המצוה, שאין דין בלא מציאות. ועוד שסוף כל סוף יבטל קיום המצוה בפועל, כיון שחסר לו הבטחון והמסירות אל התורה כמו שהיא, וקשה לו לסבול אחר כך ולקמץ שנים הרבה מלחמו עבור קיום המצוה, ולא יוכל לסבול ולעמוד בנסיון.

ולכן כתבה התורה וְאֶכְלְתֶם לְשֹׁבְעֵי וַיִּשְׁבְּתֶם לְבָטַח עֲלֵיָהּ. מה שיתכן לבאר כי אין כוונת המקרא להבטיח לבד, כי אם גם כן להזהיר, בגדר 'אני מצוה לכם שתאכלו לשובע, ולא תצמצמו כלל'.

* * *

• לכאורה הפחד ממחסור שייך רק בשמיטה הראשונה, עד שיראו את הברכה בעיניהם?

• מה הסוד בענין הבטחון שנכלל במאמר 'וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי' בגדר תנאי?

• מה יקרה למי שלא ירצה לבטוח על הבטחת התורה, ויקמץ מששת השנים על השנה השביעית?

• כמה דברים מרויח השומר שביעית עם דרכי הבטחון, וכמה מפסיד השומר שביעית בדרכי הדאגה?

מפני שהתורה ירדה לסוף דעתו של אדם, שבתחילת השנה הראשונה כבר ידאג דאגת העתיד, מצד דין השמיטה, אשר ירצה לקיימו, ובודאי יקח עצת הקמצנות. לכן הזהירה התורה אזהרה חמורה וְאֶכְלְתֶם לְשֹׁבְעֵי, שלא ישתמשו בתחבולה של קמצנות, ולא יצמצמו מהיום על לאחר זמן, וַיִּשְׁבְּתֶם לְבָטַח עֲלֵיָהּ, בלי שום דאגת מחר מקיום דין השמיטה.

ועל זה באה סמיכות השאלה וְכִי תֹאמְרוּ מָה נֹאכֵל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית? והשאלה הולכת על האזהרה שלא לקמץ, אם כן מה נֹאכֵל? הלא דאגת מחר הוא חשבון שכלי, ואם לא נקמץ מהיום, מאין נכלכל צרכינו למחר?

ועל זה מתרץ הכתוב וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי, כי לא עליכם מוטל העבודה להכין, אלא עלי, אני בעצמי אצוה את ברכתי בשנה הששית לשלש השנים, אבל אתם בעצמכם לא תכינו כלל, כי הכנתכם באה מצד קללה של קמצנות, מצמצום ודקדוקי עניות, אבל אני אינן לכם מצד ברכה, וְעָשִׂיתָ אֶת הַתְּבוּאָה לְשֹׁלֵשׁ הַשָּׁנִים, שתהיה ברכה בעצם הצמיחה, שיצמח מזריעה של שנה אחת על שלש שנים ולא תצטרכו להשתמש כלל בסיבה של קמצנות, אלא בטחו בה' ותראו ברכה.

שלש השנים לפי שלא בטח בה', והוא 'הדואג' לא יבין סיבת הדברים, ויקח מזה ראייה ומופת חותך כי טוב עשה, מה שהכין לעצמו ישועה בשש שנים מקודם, והראיה כי לא צמח יותר, ואילו לא היה עושה הכנה היה מת ברעב, ומאושר הוא שדאג דאגת העתיד.

והוא מפני שטותו לא יאמר מפני מה לא צמחה לי ברכה מפני שקלקלתי בעצמי שהכנתי ולא בטחתי בה', אלא יטעה לאמר יפה עשיתי מה שהכינותי ולא הפקרתי עצמי אל המקרה ח'ו. ועליו כתבה התורה (כו, כז-כח) וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי בְּקָרִי, וְהִלַּכְתִּי עִמָּכֶם בְּחַמַּת קָרִי, ולא יכול לזכות ולראות בישועתו של הקב"ה, ונשאר נלכד במצודת דאגת מחר, ובראיות ואותות ומופתים כי כך טוב ויפה, וממנו עוד ילמדו בניו אחריו.

ונמצא כי הטעות הזאת, לא רק שלא תתברר למפרע, אלא עוד תימשך עד סוף כל השמיטות ועד סוף כל הדורות, כי הדור הבלתי מתבונן דומה לכת עורים אשר כל אחד נשען על כתף חבירו, וכשהראשון נופל יפלו כולם אחריו. ועל זה באה התורה להזהירנו אזהרה גדולה ותמידית וְאֶכְלְתֶם לְשֹׁבְעֵי. ותוכן האזהרה הוא שלא לדאוג דאגת מחר, לאמר איך נקיים דין השמיטה? כי אני ה' הוא המצוה לשמוט הארץ בשנה השביעית, ואני ה' מצוה הברכה, ואין לכם לדאוג כלל ולא לקמץ, אלא לאכול לשובע ולישב לבטח בבטחון חזק, כי גם בלא הכנות והזמנות וקימוצים ודקדוקי עניות, גם אז יהיה על שנה השביעית והשמינית בהרחבה, ואז אם תתנהגו כן יצמח לכם ברכה ממנו מהשפעתו.

ונמצא כי השומר שביעית עם דרכי הבטחון מרויח שנים: א. הברכה, ב. ההכרה הבהירה בהשגחה הפרטית. והשומר שביעית בדרכי הדאגה והיגון והקימוץ מפסיד כפלים: א. מה שמוכרח

אמנם עדיין צריכים אנו להבין, למה היה ההכרח להזהיר על הקימוץ בשעת ציווי דין השמיטה, הלא אין זה דבר נצחי? כי לא שייך הפחד אלא רק בשמיטה הראשונה, שעדיין לא ראו בעיניהם מציאות הברכה, אבל אחר השמיטה הראשונה שיראו הברכה בעיניהם, הלא יבינו מראש כי הקמצנות היא לבטלה, וממילא גם בלי אזהרה לא יעשה שוב כן בשמיטה השנייה, וזה דוחק שתהיה האזהרה רק על השמיטה הראשונה לבד?

אמנם, אם נשכיל בינה נבין כי היתה אזהרת התורה על כל השמיטות כולן העתידות לבוא, וזה ענין דק מאד, סוד בענין הבטחון, שנכלל במאמר 'וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי' בגדר תנאי. כי באמת אין הקדוש ברוך הוא נותן ברכה למעלה מדרך הטבע, אלא להבוטחים בו ומסתופפים בצלו, כמו שאמר הכתוב (תהלים קכא, ה) ה' צִלָּף, ואמרו חז"ל (א"ה, הביאורו בהרבה ספרים, ומקורו הראשון במדרש והזהיר פרשת משפטים במהדורת זכרון אהרן עמ' פט) מה הצל הזה כשאתה מראה לו אצבע אף הוא מראה לך אצבע, וכשאתה מראה לו יד, אף הוא מראה לך כל היד, ולפי מידת התקרבות האדם אל ה' כן תחול עליו השגחת ה' וטובו, ומידת הקדוש ברוך הוא לפי מידת האדם, במידה שאדם מודד בה מודדין לו.

ואם כן מי שידאג דאגת מחר ויפחד לבטוח על התורה, ויקמץ מששת השנים על השנה השביעית, אצלו דוקא לא תהיה הברכה מצד השפע האלקי, כיון שלא השליך על ה' יהבו, והתנכל מקודם להכין בעצת עצמו, ואם כן מה לו לברכה, אחר שיש לו מן הקימוץ? ולכן לא תחול עליו ברכה, כמבואר בחובת הלבבות (בפתיחה לשער הבטחון) כל מי שבוטח בזולת ה' מסיר האלקים השגחתו מעליו ומניחו ביד מי שבטח עליו, ולא יצמח לו בשנה הששית על

לקמץ. ב. מה שנשאר מוטעה כל ימי חייו לאמר טוב עשיתי, ואין לו ההכרה האמיתית. משל למה הדבר הזה דומה? לפחמי שאמר כי הוא מוצלח במה שלא בחר לו אומנותו של הצורך זהב, כי אז היה מת ברעב, והראיה שזה עשרים שנה שהוא פחמי, ולא בא אליו אף אחד לתקן טבעת. אבל כמה הוא בתכלית העורון ומיעוט ההבנה, שטועה כל כך ואינו

יודע שהצורך זהב משתכר בשעה אחת מה שהוא צריך לעמוד מבוקר ועד ערב, ועוד הוא אומר בסכלותו כי הוא המאוס, ועוד יש לו ראיה. ואמנם כל ראייתו הוא מפני שהוא פחמי, ואילו היה צורך זהב היה רואה היפוך.

(מדרגת האדם)

דרכי הבטחון פ"ו עמ' רא

* * *

● בפסוק נראה שהטענה מה נאכל בשנה השביעית הוא טעם שלכן רוצים לזרוע ולאסוף את התבואה, והוא תמוה?

● בפסוק משמע שדוקא אם יאמרו מה נאכל אז יצו ה' את ברכתו, ומסברא היה נראה שאם לא יהרהרו יותר ראוי שתחול הברכה?

● פירוש הפסוק פי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם.

אך אם תאמר ותודה בלבבך כי רבים הגוים האלה ממני, ובמנהגו של עולם איכה אוכל להורישם אם לא שיד ה' היתה במ לכלותם ולהורישם מפניך, אז לא תירא מהם - אני מבטיחך שלא יהיה לך שום מורא מהם, כי אז ה' אלקיך מתהלך בקרב מחנהך להצילך ולתת איניקה לפניך בדרך נס ופלא, כי הלא זכר תזכור את אשר עשה ה' אלקיך כיוצא בזה לפרעה ולכל מצרים, שלא היה אלא כדבר נמנע להגיע אל מצב גאולה, אם לא שהיו שם המסת הגדלת אשר ראו עיניך והאתת והמפתים והיד החזקה והזרע הנטויה אשר הוצאך ה' אלקיך.

הנה פן יעשה ה' אלקיך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם, היינו כשאתה מצד עצמך ירא ופחד מהם. אבל אם תאמץ ותחזיק את ליבך בהיותך בוטח על עצמך, יעזבך הוא יתברך, ומזה יש לך לירוא במגור מסביב. עד כאן דברי הבינה לעתים.

וזהו גם כן ממש המכוון במקרא קודש אשר לפנינו וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו, כי מדרכי הטבע אם אין זריעה אין אסיפה, ואם בכל זאת לא תבעטו במצוות ה' ולא תהרהרו אחריו, אז וצויתי את ברכתי לכם בהשגחתי, והריקותי לכם ברכה עד בלי די.

(רבי יצחק הכהן אב"ד חאצעמיר)

בקובץ מגד ירחים

שנה ד תרפ"ח סאטמאר דף לא ע"ב

כבר דקדקו המפרשים, שנראה שהטענה וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הוא טעם שלילת הרצון במצוה זו שלא יזרעו ולא יאספו בשמיטה, שאם כן מה נאכל. ובהכרח לזרוע ולאסוף לחיותנו על האדמה, וצריך ביאור.

גם משמעות הלשון יורה, שדוקא אם יאמרו מה נאכל אז יצו ה' את ברכתו, מה שאין כן אם לא יאמרו, ומסברא היה נראה להיפך, הלא אם לא יהרהרו ויאמינו בה, יותר ראוי שתחול הברכה.

ונראה לפרש בהקדם דברי הבינה לעתים (דרוש כד) על הפסוק (דברים ז, יז-יח) פי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם זכר תזכור את אשר עשה ה' אלקיך לפרעה ולכל מצרים. כי כל ענין מצות הזכרת יציאת מצרים הוא לחקות בלבנו אמונת השגחתו יתברך, ולדעת נאמנה כי לא בכוחנו ועוצם ידינו נוכל לצאת מתוך הפיכת הצרות והמאורעות ולהינצל מעול הגלות אשר על צוארנו, כי אם על ידי יכלתו המוחלט יתברך. אולם אם ח"ו יעלה בצוירנו כי באפשרות שיבוא הדבר על פי המרוץ הטבעי, תישאר מחשבה הלזו הנפסדה חקוקה במורשי לבבנו והיא לא תצלח.

וזהו שאמר פי תאמר בלבבך וכו' רצה לומר אם תחשוב שאתה בעצמך תוכל להוריש הגוים ההם בבטחך על ריבוי אוכלוסין, אז יש לך באמת לירא מהם, פי לא בכתך יגבר איש (שמואל א ב, ט) ואין המלך נושע בךב חיל (תהלים לג, טז).

● מה כוונת המדרש להסמיק את הפסוק אשרי משכיל אל דל, לפרשת וכי ימוך אחיך וגו'?

● מדוע בעלי חיים עומדים כל חייהם באותו מצב, ואילו האדם כוחותיו משתנים?

● מה פירוש הכתוב נשא לבבנו אל כפים אל-ל בשמים?

● אדם שתמיד רואג על פרנסתו, מתי הוא נהיה בעל בטחון גדול?

● על מי אמר הכתוב פי דור תהפכת המה?

● מדוע הסמיכה התורה את פרשת וכי ימוך אחיך וגו' לפרשת שמיטה?

וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך (כה, לה).

וכי ימוך אחיך. הדרא הוא דכתיב (תהלים מא, ב) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' (ויקרא רבה לד, א).

שכח אחד הוטבע בהן מתחילה, והוא עומד תמיד על מצב אחד מצד שאין לו התנגדות כנגדו. למשל הבת יענה יש לה מדת העצבות, לזאת היא בוכה תמיד ואיננה שמחה בשום פנים, ולהפך

צריך להבין את כוונת המדרש, ומה היה קשה לו.

ונראה לפרש, שהנה ידוע שהקב"ה נתן באדם כוחות שונות ונפרדות, אשר כל אחת מתנגדת לחברתה. לא כן שאר בעלי חיים

¹ רבי יצחק שווארון, בן המהרש"ם. תרט"ז-תר"פ.

² רבי יוסף יוזל הורביץ, הסבא מנובהרדוק. תר"י-תרע"ט.

³ רבי עזריה פיג'ו. של"ט-ת"ז.

יש בעלי חיים שהם שמחים תמיד ואין נעצבים כלל. אך האדם מצד שהוא בעל שכל, נטע בו השי"ת את כל הכוחות, והוא בשכלו ישתמש בכל אחת מהן כפי שיהא נדרש לו לפי המקום והזמן, ולפעמים צריך להעביר מידת אבר אחד לאבר אחר.

[אמר המחבר (בעל קהלת יצחק), כמו ששמעתי בשם גדול אחד כוונת הכתוב (איכה ג, מא) **נְשָׂא לְכַבְּנוּ אֶל פְּפִים אֶל אֶל-בְּשָׂמִים**, והוא, שידוע שהלב הוא משכן החום, שבלב יתקבץ הדם מכל הגוף, וכן מבחר הדם שנתהווה מן המאכל יבא אל הלב, והלב ישלח פלגיו ויחלק הדם להמוח. וזה לשון **העקרת יצחק** (שער פד בפרשת פנחס בסופו) שהוא יתעלה אשר נתן הרוח החיוני בקרב לב כל בעלי חיים, אשר משם יתפשט החיות וההרגש לכל חלקי הגוף, כל אחד כפי הראוי לו, עיין שם. והמורם מזה, שבלב האדם יש מידת הותרנות והנתינה, כי הוא נותן החיות והדם לכל האברים. אמנם הידים המה פועלים ההיפך, שהידים קפוצות ואינם רוצים ליתן כלל. ואמר הנביא **נְשָׂא מִדַּת לְכַבְּנוּ** דהיינו מידת הותרנות והנתינה **אֶל פְּפִים**, רצונו לומר נרגיל את הידים ליתן צדקה ולעשות גמילות חסדים וכדומה, ובזה נהיה דומים **אֶל אֶל-בְּשָׂמִים** אשר פותח יד ומשביע. ועתה מקושר היטב הפסוק הזה עם מה שאמר בפסוק הקודם **נְחַפְּשֵׁה דְרָכֵינוּ וְנַחְקֶרְהָ וְנִשְׁכְּנָה עַד ה'.**]

ועתה נדבר מן שני הכחות הנצרכים לענייננו, והמה הדאגה והבטחון. הנה יש אנשים שהם תמיד בדאגה. ואף אם בירכס ה' בעושר והון רב, אשר אך מפירות הונם יוכלו לחיות כל ימיהם בשלחה בלי שום עסק וריווח ממקום אחר כלל, בכל זאת הם עמלים תמיד בכל כוחם להרבות הונם, כי ידאגו עבור בנייהם שיש להם שלשה או ארבעה בנים, ויחשבו מה יהיה עמם לאחר מותם, שלא יגיע לכל אחד רק חלק שלישי או רביעי מהונו, ומאין ימצאו הם למחייתם.

ויש עוד יותר מזה, אשר גם לבניהם יהיה די נחלתם לחיות, ובכל זאת הם ידאגו עוד עבור בני בניהם, כי יש לכל אחד מבניו טפלים מרובים, ויחשוב מה יהיה עם הטפלים הללו אחר מאה שנה, מאין ימצאו הם חית ידם. כל זה וכיוצא בזה מחשבות הבליות מפריעות אותם ממנוחתם. בקיצור, הם יושבים תמיד ביגון ובדאגה.

לעומתם, יש אנשים אשר אם אך יש להם מזונות על יום אחד או אפילו רק על סעודה אחת, הם שמחים וטובי לב ויבטחו בה' כי ישלח להם כל צרכיהם, כי בטחונם חזק בה' אשר לא יעזוב את כל החוסים בו.

אמנם יקרה כי גם האיש אשר חי תמיד ביגון ובדאגה, נעשה לפעמים בעל בטחון גדול. דהיינו כשיבואו אליו לבקש נדבה על איזה דבר נחוץ, ישיב שהקב"ה יושב וזן מקרני ראמים עד ביצי כנים, ובודאי לא יעזוב את האיש אשר אתם מבקשים נדבה עבורו, ומאן דיהיב חיי יהיב מזוני (תענית ה:), ועוד טענות רבות כאלה.

בקיצור, נעשה עליו בעל בטחון גדול, ולא יתן אף פרוטה אחת. הנה האיש הזה ישתמש בכוחותיו במידה הפוכה. שבמידת הבטחון היה לו להשתמש נגד עצמו, שעיקר מדת הבטחון היא נגד עצמו דהיינו שהיה לו לבטוח בה' כי יזין את צאצאיו, והוא יעסוק בתורה ובמצות אחרי כי יש לו די סיפוקו אשר ברכו ה'. והדאגה צריכה להיות בעד אחרים, דהיינו לדאוג בעד טובת אחרים ולהחזיק יד עני ואביון ולגמול חסד לכל אדם. ועל אנשים כאלה אמר הכתוב (דברים לב, כ) **כִּי דוֹר תִּהְיֶה הַמָּה**, במידת הבטחון אשר היה לו להשתמש לעצמו, הוא משתמש בה לאחרים, והדאגה אשר היה צריך להשתמש בה בעד אחרים, בזה משתמש לעצמו.

וזאת כוונת תורתנו הקדושה במה שסמכה וְכִי יִמּוֹךְ אָחִיךָ כו' לפרשת שמִיטָה. משום ששמיטה משרישה בלב הישראלי מידות הבטחון והאמונה, שכל שנת השמיטה היו עיניהם נשואות לשמים כמאמר הכתוב **וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׂבִיעִת וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם כו'**, ועל כן חששה התורה פן ישתמש האדם במידת הבטחון גם אצל אחיו האביון ולא יחזיק אותו. לכן כתבה התורה וסמכה את הפרשה וְכִי יִמּוֹךְ אָחִיךָ כו', רצונה לומר ששם לא תנחם אותו במידת הבטחון והאמונה, ולהיפך שם תהיה משכיל וחוקר אשר אינו מאמין.

וזה כתב המדרש וְכִי יִמּוֹךְ אָחִיךָ, הדא הוא דכתיב אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל דָּל, ואינו סומך על האמונה והבטחון, רק יעזור ויתמוך אותו ברוח נדיבה, ואז יהיה שכרו **כִּי יָזִים רָעָה יִמְלֹטְהוּ ה'.** והבן.

(קהלת יצחק" בשם הרה"ג רבי יעקב מו"ץ דק"ק וילנא, ובקובץ המגיד - מגד ירחים שנה יא גליון ו עמ' פה)

עוד מופת על אמיתת התורה שהיא משמים, מהנאמר וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׂבִיעִת הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נִאֶסְף אֶת תְּבוּאֹתֵינוּ, וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׂשִׁית וְעָשִׂית אֶת הַתְּבוּאָה לְשִׁלְשׁ הַשָּׁנִים, וְזָרַעְתֶּם אֶת הַשָּׁנָה הַשְּׂמִינֵת וְאֶכְלֹתֶם מִן הַתְּבוּאָה יָשֵׁן עַד הַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִת עַד בּוֹא תְּבוּאֹתָה תֹאכְלוּ יָשֵׁן.

ולו נתן משה רבנו את התורה מעצמו איך היה יכול להבטיח לדורות הבאים מה שיהיה, הלא גם לאחר שנים אחדות אין בכח אדם להבטיח ברור. ומה היה לו לא היה כדבריו, והארץ לא עשתה בשנה הששית יותר מחמש שנים הקודמות? הלא עשה את התורה פלסטר חלילה! ובאמת לא קרה מעולם כי איזה איש יתאונן על אי שמירת הבטחת התורה במשך שבת ישראל על אדמתו. וזה אות כי משה אמת ותורת אמת.

(מבצרי הדת' ח"ב עמ' לב)

לעילוי נשמת הרב יצחק יאיר בן שמחה ז"ל

¹ רבינו יעקב יוסף, הנקרא רבי יעקב חריף. תר"א-תרס"ב.

¹ רבי יצחק עראמה. ק"פ-רנ"ד.

² רבי שמואל יעקב ראבינאוויץ. נדפס תרס"ד בחייו.

² רבי יצחק רייטבורד, רב בוילנא. נדפס תר"ס בחייו.